

generatie, waarvoor als uiterste termen worden aangegeven 5 Juni (in Stein in 1949 echter al op 28 Mei) en 20 Augustus. Doch eerstens was *filipendulae* in Juni en Juli helemaal niet waargenomen; bovendien waren die eerste exemplaren van 17 Augustus volkomen vers en traden zij vrij talrijk in de normale jaarhoeveelheid op; tenslotte strekte die vliegtijd zich minstens uit tot 4 September (de volgende tien dagen hadden we geen gelegenheid meer tot waarneming). Dit was inderdaad de eerste generatie van de Sint Jansvlinder dit jaar. Doch daaruit menen we te mogen besluiten, dat bij deze voor warmte gevoelige vlinder dit jaar een duidelijke verschuiving van vliegperiode geconstateerd is.

Nadat de voorzitter het pas verschenen boek van de heer Boven „Leidraad voor het Zoologisch practicum” heeft laten rondgaan, sluit hij de vergadering.

DE LEER DER SYMPATHIE EN VOLKSGENEESKUNST

door W. LENAERS, Stramproy.

De mededeling van Pater van Summeren over de leer der sympathie in de primitieve geneeskunst (Maandblad, Oct. 1949, blz. 95) geeft me aanleiding tot de volgende bijdrage, betreffende restanten van die leer, die zich tot in onze tijd en onze streek in het spraakgebruik hebben kunnen handhaven. Aan dit aanloopje knoop ik meteen de vraag: Hoort men de uitdrukking: „sumpetie trekke” ook nog wel eens in Zuid- en Noord-Limburg, en in welke plaatsen?

En nu wat Stramproy, Weert, Hunsel en wellicht andere plaatsen van West-Limburg aangaat: de volksmond vertelt ons, dat enkele personen, heggendokters of niet, bij zonnig windstil weer en onbewolkte hemel op het dak sumpetie trokken. De ouderen van dagen, die zelf vaak de heggendokter consulteerden, moeten het antwoord op de vraag: „wat was sumpetie” schuldig blijven. Wel komen we aan de weet, dat de sympathetische, -de geheimkrachtige, -de wondergeneesmiddelen, warm moesten worden gehouden, b.v. de in linnen verpakte zalf onder een armoksel tijdens het vervoer naar een patiënt. Een bepaalde zalf kon slechts in Februari worden bereid.

Geneeskrachtige planten en kruiden speelden, gelijk bekend is, een grote rol in de volksgenees-

kunst, zodat een bekend schrijver*) concludeerde: „Indien de Weldaadige Heer der Natuur ons zo veele geneezende Planten gegeven heeft, ter wegneeming van Krankheden, die in ons Vaderland meest voorkomen, wat hebben wij dan noodig zo vele Artzenijen, als men buiten 's Lands haalt, en ons toevoert? Hebben wij aan twaalf honderd Planten niet genoeg voor Mensch en Vee?”

Zonder de 34ste druk van een bekende „huis-apotheek”**) te raadplegen, wat de heggendokters wél deden met medische verhandelingen, weten we, dat enige planten en kruiden bijzonder geliefd zijn bij tal van narigheden, b.v. „heilbein” (smeerwortel, *Symphytum officinale*). Deze plant groeit in het wild in vochtige sloten en werd in de vorige eeuw dikwijls aan de Noordzij tegen muren aangeplant. De bladeren lijken op die van siertabak. Een papje van de wortel was een goed middel bij verwondingen, zodat de Limburgse naam wel goed is gekozen. We laten hier de eigenschappen van de „aelsel” (*Artemisia absinthium*) onbesproken, doch staan even stil bij de weeg (*Plantago major* L.) en de vlier (*Sambucus nigra* L.) één kant van de grote weegbladeren had een zuiverende werking op een zweer. De andere kant leverde een helend resultaat op. Een aanverwante uitwerking werd aan de vlierbast toegeschreven. Wanneer deze naar boven werd afgeschild, was ze een heilzaam middel tegen koorts, geschiedde dit naar beneden, dan was het middel doelloos...

Magische krachten en semie-helderziendheid kon men natuurlijk ook verwachten in het heggendoktersarsenaal. Zo leed b.v. te Stramproy ongeveer 60 jaren geleden een vrouw aan erge neusbloeding.

Men trachtte het bloed te stelpen door met linnen omwonden stokjes in de neusopening te houden. Vruchteloos echter; ongeveer 10 uur duurde de neusbloeding voort. Gelukkig kon in de namiddag een ijlbode de heggendokter consulteren. Om 5 uur n.m. kwam hij in de woning van de patiënte aan, en juist op dat uur hield de bloeding op. Ik heb deze vertelling uit de eerste hand.

*) J. F. Martinet, *Katechismus der Natuur*, 1778, Derde deel, blz. 325.

**) A. Dinand: *Zakboek der Geneeskruiden*, bewerkt door Rinke Tolman.